

http://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Compendium_UN_Standards_and_Norms_CP_and_CJ_Russian.pdf.

3. Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» від 15.01.1999 № 01-XIV // Відомості Верховної Ради України, 1999, № 11, ст. 79.

4. Указ Президента України «Про створення місцевої міліції» від 22.01.2001 № 29/2001[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/29/2001>.

Шамсутдінов О.В.,

науковий співробітник МНДЦ з
проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України
кандидат юридичних наук

ЗАПОБІГАННЯ БІОТЕРОРИСТИЧНИМ АКТАМ: СИСТЕМА СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНИХ ЗАХОДІВ

Події останніх днів засвідчують, що Україна досягла пікової точки кризового стану практично в усіх сферах життя країни і суспільства: зовнішній і внутрішній політиці, економіці, національних та релігійних відносинах, у галузі права і моралі, що сприяє процесу розростання екстремізму та його крайньої форми – тероризму. Високий рівень терористичної активності та її тяжкі наслідки актуалізують питання інтенсифікації зусиль щодо запобігання цій глобальній загрозі.

Як відомо, запобігання злочинності – це багаторівнева система державних та громадських заходів, спрямованих на усунення, послаблення чи нейтралізацію причин та умов злочинності. Криміногенні процеси та явища, що детермінують тероризм, є різними за генезисом, сферою, формами та інтенсивністю проявів. Водночас вони зазвичай реалізують свою негативну спрямованість у сукупності, підсилюючи один одного як на рівні регіону (об'єкту), так і відносно конкретного мікросередовища або особи.

Слід зазначити, що однією із найбільш небезпечних реалій сучасного тероризму є бажання терористів спричинити масову

загибель людей шляхом використання небезпечних для життя і здоров'я властивостей об'єктів промисловості, транспорту, зв'язку, ядерного, паливо-енергетичного та продовольчого комплексів, об'єктів масового використання та життєзабезпечення у великих містах та населених пунктах. Ідеальним знаряддям терористичної атаки при цьому може слугувати біологічна зброя.

Підтвердженням цьому є суттєва активізація зусиль з боку міжнародних терористичних організацій з метою отримання доступу до біологічних засобів ураження, технологій їх отримання та застосування. Це зумовлено, зокрема, їх високою вражаючою ефективністю, можливістю прихованого вироблення необхідних для застосування кількостей при наявності мінімальної за площею і технічним оснащенням лабораторної бази, відносно низькою вартістю і надзвичайним психологічним впливом на населення у разі застосування цих засобів поряд із значними економічними збитками. Одним із шляхів вчинення біологічного терористичного акту є зараження зовнішнього середовища, замкнутих повітряних просторів, води, продовольства, предметів, тварин.

На території України функціонує 3781 лабораторія мікробіологічного профілю (51% - в установах та закладах охорони здоров'я, 43,8 - у відомчих установах, 4,2% - в науково-дослідних інститутах і біля 1% - приватних), де зберігаються та використовуються патогенні мікроорганізми. Загальна колекція штамів мікроорганізмів (вірусів, бактерій), які мають різний ступінь патогенності для тварин і людини, що використовуються в Україні для розробки, виготовлення і контролю ветеринарних біологічних препаратів, складає більше 2500 одиниць [1].

Обсяги бюджетного фінансування вказаних закладів не перевищують 30-40% мінімально необхідних потреб. Систематичне бюджетне недофінансування унеможливорює виконання заходів безпеки у належному обсязі.

Зазначене створює сприятливі умови для заволодіння терористами біологічно небезпечними організмами або продуктами їх життєдіяльності чи переробки як можливим компонентом біологічної зброї та вчинення біологічного терористичного акту.

Виходячи з викладеного, перед державою і суспільством постає завдання щодо усунення умов, які сприяють біотероризму, зокрема шляхом запровадження системи забезпечення безпеки як терористично уразливих об'єктів життєзабезпечення, так і об'єктів, на яких знаходяться небезпечні біологічні агенти та матеріали.

До основних складових цієї системи слід віднести :

- ✓ розробку критеріїв віднесення об'єктів (незалежно від їх форм власності) до критично важливих та потенційно небезпечних, які потребують біологічного захисту;

- ✓ паспортизацію критично важливих та потенційно небезпечних об'єктів із їх подальшою реєстрацією (внесенням до спеціального Державного реєстру) та наданням відповідної інформації в регіональні представництва АТЦ при СБ України. У зазначених паспортах повинні міститися відомості про відповідний об'єкт (форма власності, підпорядкованість, сфера діяльності, структура тощо), його персонал, технічну оснащеність, місцезнаходження потенційних об'єктів терористичних спрямувань, моделі можливих критичних ситуацій та алгоритм дій персоналу;

- ✓ зведення до мінімуму числа об'єктів (особливо у великих населених пунктах), яким дозволено зберігання мікроорганізмів і вірусів I-II груп патогенності та створення в регіонах на базі найбільш готових у кадровому та матеріально-технічному відношенні установ міжвідомчих центрів зберігання таких збудників;

- ✓ законодавче обмеження створення та існування так званих "авторських колекцій" мікроорганізмів і вірусів I-II груп патогенності;

- ✓ перехід до уніфікованої системи (стандартів) антитерористичної захищеності критично важливих та потенційно небезпечних об'єктів. При цьому така система має складатися з елементів фізичного захисту об'єкту (інженерно-технічних і режимних заходів, спрямованих на запобігання несанкціонованому проникненню на територію об'єкта та в режимні приміщення) та елементів системи обмеження доступу до інформації про потенційні об'єкти терористичних спрямувань (місцезнаходження небезпечних біологічних агентів і матеріалів, їх обсяги, характеристики, властивості, а також

терористично уразливі місця критично важливих об'єктів життєзабезпечення);

- ✓ організацію та проведення антитерористичних навчань по припиненню можливих біологічних терористичних актів на таких об'єктах.

На даний час у вітчизняному законодавстві відсутні нормативно-правові акти, які б регулювали порядок антитерористичного захисту таких об'єктів, та встановлювали відповідальність їх власників за неналежне виконання запобіжних заходів, що значно знижує ефективність антитерористичної діяльності. Зважаючи на нагальну потребу запровадження таких заходів, вважається за доцільне розробити та прийняти комплекс відповідних правових норм, якими передбачити:

- ✓ обмеження доступу до інформації про місця консолідації та характеристики небезпечних біологічних агентів і матеріалів, що можуть бути використані для створення біологічної зброї;

- ✓ типові правила антитерористичної безпеки;

- ✓ адміністративну відповідальність керівників (власників) критично важливих та потенційно небезпечних об'єктів за порушення таких правил;

- ✓ повноваження і відповідальність суб'єктів боротьби з тероризмом при здійсненні контрольних функцій за дотриманням правил антитерористичної безпеки;

- ✓ адміністративно-правовий режим зон, що оточують найбільш небезпечні об'єкти, та адміністративну відповідальність за порушення цього режиму;

- ✓ спеціальну перевірку кандидатів на роботу на таких небезпечних об'єктах (передусім з метою недопущення проникнення у штат об'єкта осіб, що причетні до терористичної діяльності).

Потребує ґрунтовного опрацювання питання щодо віднесення інформації про місця консолідації та характеристики небезпечних біологічних агентів і матеріалів, що можуть бути використані для створення біологічної зброї, до того чи іншого виду інформації з обмеженим доступом, конкретизації відповідного переліку.

З метою недопущення викрадення небезпечних біологічних агентів і матеріалів, що можуть бути використані

для створення біологічної зброї, та витоку інформації про їх характеристики і місцезнаходження доцільно організувати на відповідних об'єктах управлінські та технічні заходи контролю за персоналом, який володіє зазначеною інформацією та уповноважений безпосередньо проводити дослідження, забезпечувати зберігання, транспортування, здійснювати інші операції з небезпечними біологічними агентами і матеріалами, а також за відвідувачами об'єктів.

У цьому контексті велике значення має регулярне проведення спеціальних перевірок персоналу для виявлення осіб, що допускають порушення правил антитерористичної безпеки та вимог біологічного захисту об'єкту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головки А.М. Концептуальні підходи до забезпечення біологічної безпеки в галузі ветеринарної медицини // Мат. наук. конф. "Пріоритетні напрямки досліджень в розробці та застосуванні засобів захисту тварин" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nhuv.gov.ua/portal/chem.-biol/vbll/texts/2008.../08_GANOV.M.pdf.

Семененко В.В.,

ад'юнкт кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх
справ

ВІКТИМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВ ГРАБЕЖІВ В УКРАЇНІ

Науковий інтерес до жертви злочину не випадковий, оскільки це питання має не тільки соціальний, але й кримінологічний характер, який пов'язаний з метою виявлення найбільш вагомих особливостей, що зумовлюють здатність особи стати жертвою злочинного посягання.